

Міністерство освіти і науки України
Державний вищий навчальний заклад
«Донбаський державний педагогічний університет»

Кафедра української мови та літератури

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
УКРАЇНА У СВІТОВОМУ ЛІТЕРАТУРНОМУ ПРОСТОРИ

підготовки здобувачів ступеня вищої
освіти бакалавр
(назва рівня вищої освіти)
спеціальності 014 Середня освіта (українська мова і література)
(шифр і назва спеціальності)
спеціалізації _____

Слов'янськ – 2016 р.

РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО КАФЕДРОЮ української мови та літератури

УКЛАДАЧІ ПРОГРАМИ:

кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови та літератури
Лисенко Н. В. ,
старший викладач кафедри української мови та літератури Щербатюк В. С.

РЕЦЕНЗЕНТИ:

кандидат філологічних наук, доцент кафедри теорії й практики початкової освіти В.П. Сиротенко
кандидат філологічних наук, доцент кафедри російської мови та літератури І.М. Казаков

Рекомендовано до впровадження
науково-методичною радою
Державного вищого навчального закладу
«Донбаський державний педагогічний університет»

“10” травня 2016 р.
протокол № 3

Перший проректор

О. Г. Набока

ВСТУП

Навчальна програма вивчення дисципліни «Україна у світовому літературному просторі» складена відповідно до освітньої програми та навчального плану підготовки здобувачів ступеня вищої освіти бакалавр зі спеціальності 014 Середня освіта (українська мова і література).

Предметом вивчення навчальної дисципліни є твори українських поетів, прозаїків і драматургів XIX–XXI ст., створені в еміграції; твори світового письменства, у яких відображено побут і життя українського народу, його історія, традиції та звичаї.

Міждисциплінарні зв'язки: «Історія української літератури», «Історія зарубіжної літератури», «Історія України», «Вступ до літературознавства», «Сучасна українська літературна мова», «Основи українознавства», «Фольклор».

Програма навчальної дисципліни містить такі змістові модулі:

1. Українські мотиви у творчості зарубіжних письменників.
2. Українська література діаспори.

1. Мета й завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою вивчення навчальної дисципліни «Україна у світовому літературному просторі» є виявити генетичний зв'язок між сучасною українською літературою та творчістю представників української еміграції, дослідити особливості відтворення «національного образу» України у творчості зарубіжних письменників, визначити різні етапи еволюції естетичної суті й загальнолітературної значущості української теми у світовій літературі. Це дає змогу здобувачам визначити певні закономірності осмислення і художнього відтворення фактів українського життя в іномовних літературах, що виявляється в специфіці тематики й характері проблематики, у жанровій своєрідності творів, а також у поступовому збагаченні арсеналу художніх засобів відтворення образу країни, її народу, історії.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни «Україна у світовому літературному просторі» є

- розширити уявлення про творчість зарубіжних письменників, художній доробок яких містить звернення до української тематики, її природних, етнографічних, фольклорних, культурних та естетичних особливостей;
- монографічно вивчити твори низки зарубіжних письменників, у яких тема «Україна» посідає провідне місце;
- формувати культурологічний феномен України у її сприйнятті іноземцями;
- дати загальне цілісне уявлення про літературний процес української еміграції;
- розкрити основні завдання творчих літературних об'єднань українських майстрів слова за кордоном від 20-х рр. XX ст. до сьогодення;

- виявити особливості художньо-образної мови українських авторів на еміграції;
- осмислити органічний зв'язок життєвих обставин з текстурою літературних творів;
- поглибити навички філологічного й культурно-соціологічного прочитання творів художньої літератури;
- удосконалювати навички самостійної роботи з художніми текстами, а також працями літературознавчого та критичного характеру;
- виробити навички формулювати власну думку, аргументувати власну позицію, працюючи з матеріалами дискусійного характеру;
- оволодіти ключовими літературно-критичними письмовими жанрами: анотація, рецензія, огляд, есей.

1.3. За результатами вивчення дисципліни у здобувачів повинні бути сформовані такі компетентності:

Загальні:

1. Соціокультурна компетентність:

- розуміти роль культури, науки в розвитку цивілізації, їх співвідношення і пов'язаних з ними сучасних соціальних і етичних проблем, цінності наукової раціональності та її історичних типів, знати структуру, форми й методи наукового пізнання, їхню еволюцію;
- знати форми й типи культур, основні культурно-історичні світові центри та регіони, закономірності їхнього функціонування й розвитку, знати історію культури України, її місце у світовій культурі і цивілізації;
- бути обізнаним у найважливіших галузях та етапах розвитку гуманітарного і соціально-економічного знання, основних наукових школах, напрямках, концепціях, джерелах гуманітарного знання і видах роботи з ними;
- уміти аналізувати в загальних рисах основні економічні події у своїй країні і за її межами, знаходити і використовувати інформацію, необхідну для орієнтування в основних поточних проблемах економіки;
- знати права і свободи людини й громадянина, уміти їх реалізувати в різних сферах життя, знати Конституцію України;
- мати уявлення про наукові, філософські й релігійні картини світу, сутність призначення та сенс життя людини, про різноманітність людського пізнання, співвідношення істини і помилки, безвір'я і віри, раціонального та ірраціонального в людській уяві, особливості функціонування знання в сучасному суспільстві, про естетичні цінності, їх значення у творчості та повсякденному житті, уміти орієнтуватися в них;
- сприймати й розуміти різні жанри мистецтва (художню літературу, живопис, музику).

2. Інформаційна компетентність:

- уміти користуватися сучасними інформаційними технологіями;
- вільно орієнтуватися в стрімкому потоці наукової інформації, вести особистий науковий пошук за допомогою різних інформаційних систем;
- уміти користуватися електронними носіями для ведення навчальної документації середньої та старшої школи;

– бути обізнаним та вміти вільно користуватися інформаційними системами: бібліотеками, каталогами, архівами, локальними та глобальними мережами для ефективного пошуку й структурування інформації.

3. Комунікативна компетентність:

– знаходити засоби виражати особисте ставлення учителя-гуманіста до культурно-естетичних проблем;

– вміти виражати й обґрунтовувати свою позицію з питань, які стосуються історичного минулого;

– сенситивність до можливостей адаптації матеріалу згідно з умовами загальноосвітніх навчальних закладів;

– уміння застосовувати різні методичні ситуації залежно від навчального контексту;

– вміти в практичній діяльності застосовувати знання етикету і дотримання етики ділового спілкування;

– вільно володіти українською мовою як державною і як мовою професійного та повсякденного спілкування з учнями;

– використовувати вербальні і позавербальні засоби комунікації, техніки взаємодії в ситуаціях спілкування зі школярами, батьками, колегами, адміністрацією школи.

4. Здоров'язбережувальна компетентність:

– розуміти природу психіки, знати основні психологічні функції та їхні фізіологічні механізми, співвідношення природних і соціальних чинників у становленні психіки, розуміти значення волі й емоцій, потреб і мотивів;

– вміти дати психологічну характеристику особистості (її темпераменту, здібностей), інтерпретацію власного психічного стану, володіти найпростішими способами саморегуляції;

– розуміти співвідношення впливу спадковості і соціального середовища, ролі й значення національних і культурно-історичних чинників у навчанні і вихованні;

– упроваджувати в навчально-виховний процес здоров'язбережувальні освітні технології через усвідомлення ідей здоров'язбереження та здоров'яформування, розвивати в учнів активну мотивацію щодо необхідності дбайливого ставлення до власного здоров'я;

– здійснювати моніторинг показників індивідуального фізичного й психічного розвитку школяра, на основі знань про його вікові анатомо-фізіологічні особливості, теорію спадковості, фактори ризику прогнозувати можливі зміни здоров'я і проводити відповідні психолого-педагогічні чи коригувально-реабілітаційні заходи;

– попереджати виникнення небезпечних для здоров'я ситуацій, у разі потреби ліквідувати чи уникати їх наслідків;

– вміти надавати долікарську допомогу з різних видів уражень: травматичних, термічних, хімічних, радіаційних та ін.

5. Акмеологічна компетентність:

– застосовувати теоретичні знання й практичні навички для оволодіння основами теоретичних філологічних дисциплін;

– використовувати знання, уміння й навички, професійно профільовані знання в галузі філологічних наук;

- володіти способами самостійного опанування знань, уміти реалізувати отримані знання в професійній діяльності;
- розуміти зміст взаємозв'язків духовної, біологічної та соціальної основ у людині, ставлення людини до природи і протиріч, які виникли в сучасну епоху технічного розвитку й кризи існування людини в природі;
- мати уявлення про сутність свідомості, її взаємодії з підсвідомим, про роль свідомості і самосвідомості в поведінці, спілкуванні і діяльності людей, формуванні особистості;
- поєднувати практичну і професійно-педагогічну цілі з реалізацією виховної загальноосвітньої та розвивальної функцій;
- бути готовим реалізовувати набуту підготовку у своїй майбутній діяльності.

Спеціальні:

1. Психолого-педагогічна компетентність:

– усвідомлювати перспективні тенденції розвитку педагогічної науки, що ґрунтуються на кращих світових національних педагогічних здобутках минулого та сучасності.

2. Фундаментально-прикладна компетентність:

– уміти працювати з науковою літературою, визначати суть та характер нерозв'язних наукових проблем, пропонувати свої варіанти розв'язання, узагальнювати й класифікувати емпіричний матеріал;

– опанувати систему сучасних прагмалінгвістичних знань про структуру, закономірності та найважливіші аспекти мовної, зокрема й міжкультурної, комунікації.

– мати базову теоретичну та практичну підготовку з української мови та літератури.

3. Методична компетентність:

– володіти основними правилами оформлення ділової документації українською мовою;

– дотримуватись норм сучасної української літературної мови.

На вивчення навчальної дисципліни відведено 90 годин / 3 кредити ECTS .

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1

Українські мотиви у творчості зарубіжних письменників

1.1. Осмислення України як національно-культурного феномену в літературах народів Європи

1.1.1. Осмислення національного образу України в літературі народів Європи

Підвищений інтерес до України з боку зарубіжних філософів, істориків, літературознавців, письменників. Значна увага дослідників до особливостей ментальності, до української національної ідеї, що має глибокі корені (Г. Л. де Боплан («Опис України», 1650), Вольтер («Історія Карла XII», 1731 та

«Історія Росії за Петра Великого», 1759-1763), подорожні записки (1769) І. Г. Гердера, Ж.-Б. Шерер («Літопис Малоросії», 1788) тощо).

Проспер Меріме (1803–1870) як дослідник української історії. Історія України та національний колорит у творчій спадщині французького письменника («Микола Гоголь», «Богдан Хмельницький», «Українські козаки та їхні останні гетьмани»).

Мопассан Гі де (1850–1893). Заочне ознайомлення з культурними надбаннями України. Листування з видатною українською художницею з Полтавщини Марією Башкирцевою.

Оноре де Бальзак (1799–1850) і Україна. Життя в Україні. Особисті стосунки письменника з українцями. Образ України в епістолярній спадщині Бальзака. Твір «Лист про Київ».

Зв'язки Райнера Марії Рільке (1875–1926) зі Слов'янщиною. Образ України в поетичній збірці «Часослов». Уславлення боротьби українського народу за незалежність у «Пісні про Правду». Роль народної пісні в оповіданні. Українські мотиви у творах «Як старий Тимофій співав помираючи», «Пісня про справедливість».

Гійом Аполлінер (1880–1918) й український авангард. Образи запорожців у поезіях Аполлінера як символ вірності та відданості рідній землі («Пісня нелюбого», «Відповідь запорожців турецькому султанові»).

Україна в житті та творчості Шолом-Алейхема (1859–1916). Відтворення українського національного колориту у творах письменника – романі «З ярмарку», оповіданні «Великдень на селі».

Ярослав Гашек (1883–1923) і Україна.

Україна в житті та творчості Генріха Белля (1917–1985). Прозові твори «Потяг ніколи не спізнюється», «Дім без господаря».

«Люблю, Вкраїно, я тебе, як матір син» (Пауль Целан (1920–1970) про Україну).

Пауло Коельо (нар. 1947) в Україні.

1.1.2. Постать гетьмана Івана Мазепи у світовій культурі

Героїчне зображення Мазепи у прижиттєвих творах. Неординарність постаті українського гетьмана в літературі Європи після його смерті.

Образ Мазепи у творі французького просвітителя Вольтера (1694–1778) «Історія Карла XII» (1731) як просвітницька концепція історії України.

Поема Джорджа Гордона Байрона (1788–1824) «Мазепа»: історична основа та романтичний міф. Риси романтичного героя в образі Мазепи.

Бачення Віктора Гюго (1802 – 1885) образу Мазепи («Мазепа», 1828).

Трагедія «Мазепа» Юліуша Словацького (1809–1849) – оригінальна інтерпретація героя літературної легенди в трагедії кохання й ревності.

Твори про Мазепу Кіндрата Рилєєва (1795–1826).

1.2. Українська тематика у творчості польських письменників

1.2.1. Художня концепція гайдамаччини у польській літературі XIX століття

Тема гайдамаччини у працях представників «української школи» в польському романтизмі до повстання 1830–1831рр. і після нього. Ідейно-

політичні мотиви у творах першого періоду; фантазмагоричний образ козака-українця, який (разом із «напівказковим шляхтичем-поляком») наполегливо бореться не за національні інтереси, а за вигоди польських «культурників».

Польські літературні твори про гайдамацькі рухи в Україні в другому періоді творчості польських романтиків. Зображення гайдамаччини як події небуденного суспільно-політичного значення.

Неопублікована драма Я. Камінського «Олена, або Гайдамаки в Україні».

Поема С. Вітвіцького «Слуга і пан» (1824).

Поема С. Яшовського «Гайдамаки» (1825).

Драма М. Сухоровського «Ванда Потоцька» (1832).

Поема С. Гоцинського (1801–1876) «Замок Канівський» – один із кращих творів у польському письменстві про Коліївщину.

Оповідання Л. Семенського «Село Серби» (1835).

Осмилення подій Коліївщини у творах Ю. Словацького – незавершеній поемі «Беньовський» та драмі «Срібний сон Саломеї» (1843).

1.2.2. Образ України у творчості польських письменників

Адам Міцкевич (1798–1855). Філософське осмилення єдності людини і природи в «Кримських сонетах». Ностальгія за далекою батьківщиною як їхній головний мотив. А. Міцкевич і українська література.

Генрік Сенкевич (1846–1916). Події української історії періоду Визвольної війни (40-70-х років XVII сторіччя) у трилогії «Вогнем і мечем» (1884), «Потоп» (1886), «Пан Володийовський» (1888). Авторський підхід до зображення українських козаків та повсталих селян, постать князя Яреми Вишневецького.

Україна в житті Ярослава Івашкевича (1894–1980). Київські мотиви в поезії польського письменника («Ярославські дочки»).

1.3. Українська тема в російській літературі

1.3.1. Основні етапи розвитку української теми в російській літературі

Україна очима російських письменників 1800–1810 рр. (жанр «подорожі»).

Інтерес Кіндрата Рилєєва (1795–1826) до героїчних сторінок української історії. Думи й поеми, присвячені українській темі. Образи Хмельницького, Наливайка, гайдамаків у творчій спадщині письменника.

Україна в поетичній творчості Олександра Пушкіна (1799–1837). Українські мотиви в поемі О. Пушкіна «Руслан і Людмила». Образ князя Олега в «Пісні про віщого Олега».

Микола Гоголь (1809–1852) й Україна. «Українська тема» й романтичний місцевий колорит творів М. Гоголя. Зображення в повісті «Тарас Бульба» любові до Батьківщини, героїзму та подвигу, мужності й ратної звитяги українського народу в боротьбі за рідну землю. Утілення в образі Тараса Бульби кращих рис запорозького козака.

Лєсков Микола (1831–1895) й Україна. Оповідання «Печерські антики» – враження письменника про Київ та киян. Притягальна сила київських пагорбів і святинь, що «вивищують, просвітлюють, очищають дух» у повісті «Закарбований ангел».

Федір Достоєвський (1821–1881). Український родовід письменника.

Лев Толстой (1828–1910). Захоплення письменника українською культурою, зокрема творчістю Т. Шевченка, Г. Сковороди. Україна та українці в оповіданнях письменника – «Рубання лісу», «Севастополь у серпні 1855 року», «Два діди».

Антон Чехов (1860–1904). Життя і творчість письменника в Україні. Твори «ялтинського періоду» – «Три сестри», «Вишневий сад», «Дама з собачкою» та ін. Українська дійсність в оповіданнях «Святої ночі», «Мрії», «Щастя», «Козак», «Людина у футлярі».

Афанасій Фет (1820–1892). «Ранні роки мого життя» – твір про перебування письменника у м. Новогеорґіївську, неподалік Кременчука. Любовна лірика – «Шумела полночная вьюга...», «Прости! Во мгле воспоминанья», «Alter ego» та ін.

1.3.2. Своєрідність підходу до української тематики у творчості російських письменників ХХ століття

Вплив історії та культури України на творчість та світогляд Володимира Короленка (1853–1921). Словесні етюди «На Лук'янівці», «Ще про Лук'янівку». Розкриття духовної краси українців у творах «Сон Макара», «Сліпий музикант», «Діти підземелля». Змалювання впливу українського побуту та природи, національного фольклору на духовний стан героїв. Виступ на захист прав трудящих України («Відкритий лист статському радникові Філонову», «Сорочинська трагедія»).

Іван Бунін (1870–1953). «Полтавський період» життя письменника. Українська тематика в його творчості: оповідання «На дачі», «В серпні», «Лірик Родіон», «На краю світу», «Козацьким ходом», «Святі гори» та ін.

Олександр Купрін (1870–1938) і Україна. Мотиви збірки оповідань «Київські типи». Змалювання життя промислових робітників Донбасу в картинах та повісті «Молох». Підходи до змалювання української природи та її впливу на світовідчуття людини в повісті «Олеся».

Михайло Булгаков (1891–1940) і Київ. Дитячі та юнацькі роки письменника в Україні. Нарис «Київ – місто». Образ української столиці в романі «Біла гвардія». Релігійно-філософське розуміння Міста як святого місця, що ніколи не буде безлюдним.

Олександр Грін (1880–1932) та Україна. Українські сторінки життя письменника.

Митці «срібної доби» російської літератури та Україна (А. Ахматова, М. Гумільов, В. Хлебніков, Й. Мандельштам, С. Єсенін та В. Маяковський).

Українські стежки юної Анни Ахматової (1889–1966). Проживання письменниці в нашій країні в пізніший період життя. Твори А. Ахматової про Київ (цикл «З першого Київського зошита»).

Україна в житті та творчості Володимира Маяковського (1893–1930). Ліричний триптих «Борг Україні», «Київ», «Нашому юнацтву», «Їду» та ін.

Сергій Єсенін (1895–1925) в Україні: перебування поета в Києві, Харкові; поезії «Село», «Кобыльи корабли», задум поеми «Країна негідників».

Південноукраїнське відлуння Осипа Мандельштама (1891–1938) у віршах «Старий Крим», «Золотавого меду струмочок із пляшки стікав...»

Крим у житті та творчості російських письменників Велимира Хлебнікова

(1885–1922), Марини Цвєтаєвої (1892–1941), Валєрія Брюсова (1873–1924).

Коктебєлівський період життя і творчості Максиміліана Волошина (1877–1933).

Пастєрнєк Борис (1890–1960). Життя і творчість письменника в Києві та Ірпені. Київські враження у творах «Літо», «Роками», «Ірпінь». «Все снєг да снєг, – терпи и точка», «Жизни ль мне хотєлось слаще?» та інші вірші, що ввійшли до збірки «Другє народження».

Київ у житті та творчості Віктора Некрасова (1911–1987) («У рідному місті», «Кіра Георгіївна», «В окопах Сталінграда» та ін.).

1.3.3. Образ Святогір'я у творчості російських письменників

Святогір'я в життєвій та творчій біографії І. Буніна, А. Чєхова, С. Сергєєва-Цєнського, Вас. Немировича-Данченка, М. Цвєтаєвої, Ф. Тютчєва.

Змістовий модуль 2 Українська література діаспори

2.1. Історія української еміграції

Предмет, мета й завдання курсу «Українська література діаспори». Поняття «єміграція», «діаспора». Причини єміграції українців (єкономічні, політичні, релігійні та інші). «Хвилі» українських ємігрантів та їхні наслідки (перша хвиля переселєнь до Північної Америки кінця ХІХ – початку ХХ століття; друга – єміграція українців під час громадянської війни та революції; третя хвиля єміграції – період Другої світової війни, четверта – трудова єміграція з 90-х рр. ХХ ст.). Українці в Канаді, США, Росії та Європі. Поняття «східна» та «західна» діаспори. Живучість українського слова на інших континєнтах як вияв невмирущості нації. Зв'язок із діаспорою (Міжнародні конгрєси й конференції, проекти, центри).

2.2. Історико-літературні пошуки українських ємігрантів

Створєння літературних організацій у діаспорі. Літературні угруповання «другої» хвилі української єміграції. «Празька школа»: яскравий історіософізм, націотворчий пафос і стильовий синтез. Виникнення групи «Танк» («Ми») як результат полєміки творчої молоді в єміграції з Д. Донцовим. Мистецький Український Рух (МУР): модернізація літературної традиції і модернізм. Об'єднання українських письменників «Слово» як продовжувач основних принципів МУРу. «Нью-Йоркська група» – переосмислення досвіду світової модерністської та авангардистської лірики при збереженні зв'язків із етногенетичною пам'яттю свого народу. Інші літературні організації зарубіжних українців.

2.3 Поетична творчість представників першої «хвилі» українських ємігрантів

Початки української поезії в Канаді. Фольклорні витоки міфу про Україну в поезіях Теодора Федика, Дмитра Рараговського. Творчість Івана Збури. Творчий доробок Симона Паламарюка. Художні особливості поезій Михайла Говди,

Івана Дрогомирецького, Сави Чернецького.

2.4. Поезія української еміграції міжвоєнного двадцятиліття

Новаторські пошуки поетів «Празької школи», стильове розмаїття творчості. Синтез здобутків світового письменства з розвитком класичних традицій. Творче обличчя Юрія Дарагана. Збірка «Сагайдак»: історіософічні візії козацького, киево-руського чи доісторичного гатунку, туга за Україною, вольові імперативи. Поетична концепція Євгена Маланюка. Олег Ольжич: поетичне осмислення української історії (збірки «Рінь», «Підзамча», «Вежі»). Провідні риси індивідуального поетичного стилю Л. Мосендза (збірка «Зодіак», поеми «Канітферштан», «Волинський рік»). Поетичні роздуми Ю. Клена. Художня інтерпретація історичної долі України в поемі «Попіл імперій». Експериментування в поезіях Олекси Стефановича і Юрія Липи. «Жіноча» поезія (Олена Теліга, Наталя Ливицька-Холодна, Оксана Лятуринська).

2.5. Українська повоєнна еміграційна поезія

Жанрово-тематичне окреслення збірки І. Багряного «Золотий бумеранг». Трагізм світосприйняття світу (поема Т. Осьмачки «Поет»). Творчість Василя Барки: поєднання національної поетичної традиції та віршової техніки, виробленої європейськими школами. Поетичні пошуки Олега Зуєвського. Поетика неокласицизму Богдана Кравціва, Яра Славутича та Бориса Олександріва. Сюрреалістичні поезії Галі Мазуренко. Необарокові поети повоєнної еміграції (Юрій Косач, Богдан Нижанківський). Індивідуальний стиль Святослава Гординського. Ігор Качуровський – репрезентант класичної лінії в діаспорній поезії. Поетичний світ Вадима Лесича. Традиції «неокласиків» у творчості М. Ореста (збірка «Пізні вруна»). Поетеси «Нью-Йоркської групи» (Емма Андіївська, Жень Васильківська, Патриція Килина, Віра Вовк, Ганна Черінь). Поет і критик Богдан Рубчак. Поетичні рефлексії Юрія Тарнавського (збірки «Життя в місті», «Пополудні в Покіпсі», «Ідеалізована біографія», «Спомини», «Без Еспанії», «Поезії про ніщо і інші поезії на цю саму тему»). Модерне мислення в доробку Богдана Бойчука («Час болю», «Спомини любові», «Вірші для Мехіко», «Мандрівка тіл», «Подорож з учителем»).

2.6. Історична проза в еміграційній літературі

Тенденції розвитку прози української діаспори та її особливості. Дивосвіти Наталени Королевої. Особливості історизму творів (повісті «1313», «Без коріння», «Предок», «Легенди старокиївські», «Сон тіні», «Qid est veritas?»). Історичні твори Юрія Липи. Інтерпретація історичних постатей у романах Миколи Лазорського і Святомира Фостуна. Стильові особливості історичної прози Катрі Гриневичевої («Шестикрилець», «Шоломи в сонці»). Проблематика та поетика роману Леоніда Мосендза «Останній пророк». Праісторичні часи України у творах Докії Гуменної. Жанрова своєрідність історичних досліджень («Велике цабе», «Благослови, мати», «Родинний альбом», «Золотий плуг», «Епізод із життя Європи Критської», «Небесний змій», «Розповіді про Трипілля»). Художньо-документальна фактура роману-хроніки «Хрещатий Яр».

2.7. Проза «мурівського» періоду

Художні шукання мурівської доби. Доцентрова реалістична модель Уласа Самчука (трилогія «Ost») та Докії Гуменної (тетралогія «Діти Чумацького шляху»). Випробування української ментальності. Синтез трьох способів узагальнення дійсності Тодося Осьмачки (повісті «Старший боярин», «План до двору», «Ротонда душогубців»). Проекція автобіографічного досвіду в романах Івана Багряного («Тигролови», «Людина, що біжить над прірвою», «Сад Гетсиманський»). Українська екзотика та екзистенціалістська проблематика Юрія Косача (оповідання «Ноктюрн b-moll», повість «Еней і життя інших»). Художні пошуки Ігоря Костецького (збірки «Оповідання для переможців», «Там, де початок чуда»). Поетика та проблематика інтелектуального письма Віктора Петрова-Домонтовича.

2.8. Мемуарно-автобіографічна проза

Загальний огляд мемуарно-автобіографічної прози української діаспори. Спостереження Євгена Маланюка. Літературні портрети Юрія Клена. Щоденникові записи Володимира Винниченка. «Зустрічі і прощання» Григорія Костюка. «Розмови в дорозі про себе» Івана Кошелівця. Есеїстика Уласа Самчука («П'ять по дванадцятій», «На білому коні», «На коні вороному», «Планета Ді-Пі»): автобіографізм і щоденниковість у спогадах. Мемуарно-автобіографічна проза Юрія Шевельова-Шереха.

2.9. Драматургія першої та другої «хвиль» еміграції

Драма в літературі української діаспори. Загальний огляд драматургії. Особливості поетики діаспорної драми. Перші театри в Північній Америці: репертуар, драматурги, теми театральної творчості. Єлисей Карпенко – актор, режисер і драматург. «Ніч на полонині» Олександра Олесья. Драматичні твори Володимира Винниченка («Закон», «Над», «Пісня Ізраїлю», «Ательє щастя», «Великий секрет», «Пророк»): проблематика та жанрові особливості. Еміграційна драматургія Спиридона Черкасенка. Сильові пошуки драматургів (Юрій Липа, Леонід Мосендз, Фотій Мелешко, Микола Чирський).

2.10. Модернізація драматичної структури

Традиції й новаторство в діаспорній драматургії II половини ХХ ст. Основні тематичні групи п'єс. Відображення історичних подій та роздуми над ними в еміграційній драматургії II половині ХХ ст. Загальнофілософські теми в п'єсах. Осмислення християнської етики. Визначні постаті в драматичних творах. Риси постмодернізму в драматургії. Проблеми екзистенціального самоствердження. Драматурги-перекладачі. П'єси для дітей.

2.11. Українське літературознавство в зарубіжному світі

Українська еміграційна критика: еволюція концепцій, стилі й архетипи. Школи в літературознавстві українського зарубіжжя. Історико-літературознавчі дослідження Леоніда Білецького, Миколи Гнатишака, Дмитра Чижевського. Літературознавчі розвідки Дмитра Донцова, Юрія Липи та Володимира Державина. Неотрадиціоналізм у МУРі: концепції «великої літератури» та «національно-органічного стилю». Теоретичний дискурс модернізму в МУРі (Юрій Косач, Ігор Костецький, Віктор Петров-Домонтович). Літературознавча

творчість Юрія Лавриненка, Григорія Костюка та Івана Кошелівця. Літературно-критична спадщина Юрія Шевельова-Шереха. Ігор Качуровський – визначний теоретик літератури й літературний критик в українському зарубіжжі. Молодше покоління літературознавців діаспори.

2.12. Українська літературна періодика в умовах еміграції

Літературні видання: місце й роль у житті українських емігрантів. Полеміка на сторінках часопису «Вісник». Українське друковане слово в повоєнній Європі. Неперіодичний орган «Слово» та альманах «Нові обрії»: зв'язок континентів. Періодичні видання «Нью-Йоркської групи».

2.13. Літературний процес і політика – література без політики

Псевдоніми як вимушена особливість еміграційної літератури. Любов у житті та творчості письменників-емігрантів. Сповіді, думки, судження дітей українських емігрантів.

3. Рекомендована література Основна література до Модуля 1.

1. Адмони В. Поэзия Р. М. Рильке / В. Адмони // Вопросы литературы. – 1962. – № 12. – С. 39–51.

2. Баліна К. Н. Втілення в образі Тараса Бульби в однойменній повісті Гоголя кращих рис запорозького козака. 7 клас / К. Н. Баліна // Зарубіжна література в школах України. – 2008. – № 9. – С. 48–50.

3. Башлик Наталія. Українськими стежками / Наталія Башлик // Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. – 2011. – № 2. – С. 30–31.

4. Братко В. О. Історична та фольклорна основи повісті М. Гоголя «Тарас Бульба» / В. О. Братко // Зарубіжна література в школах України. – 2006. – № 6. – С. 15–18.

5. Василевський П. Іван Франко і Микола Гоголь / П. Василевський // Літературна Україна. – 2006. – 24 серпня. – С. 8.

6. Васюк Людмила. До узагальнення та висновків – через компаративний аналіз (фрагмент уроку) / Людмила Васюк // Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. – 2011. – № 2. – С. 31.

7. Волинець Ірина. Важливий компонент літературної освіти (Про вивчення літературного краєзнавства у профільній школі) / Ірина Волинець // Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. – 2010. – № 6. – С. 40–44.

8. Волинець І. М. «Пригорнись душею до України...» (Літературна композиція «Наша країна у творчості зарубіжних письменників») / І. М. Волинець // Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. – 2007. – № 1. – С. 10–12.

9. Гоголь : історія й сучасність (до 200-річчя від дня народження М.В. Гоголя) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rv.gov.ua/sitenew/main/ua/publication/content/3300.htm>

10. Гоголівськими стежками по Україні. До 200-річчя з Дня народження Миколи Гоголя [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://lib.ukrsd.com.ua/index.php?name=Files&op=view_file&lid=52

11. Голубєва З. С. Україна у творчості класиків російської літератури. Літературне дослідження / З.С. Голубєва. – Харків : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2007. – 30 с.

12. Горбач Н. Нереалізована мрія : [Творчість М. Гоголя] / Н. Горбач // Дзвін. – 2004. – Ч. 7. – С. 127–132.

13. Зіневич Лідія. Алгоритм аналізу поезій з циклу «Кримські сонети» / Лідія Зіневич, Людмила Сипко // Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. – 2011. – № 5. – С. 28–30.

14. Змієвський С. Чи ми знаємо Миколу Гоголя? / С. Змієвський // Культура і життя. – 2005. – № 28. – 12 липня. – С. 2.

15. Карпанюк М. Микола Гоголь : Духовний герць України з Росією / М. Карпанюк // Слово Просвіти. – 2008. – № 15. – С. 10.

16. Карпанюк М. Микола Гоголь : Духовний герць України з Росією / М. Карпанюк // Слово Просвіти. – 2008. – № 16. – С. 12.

17. Кирчів Р. Ф. Україніка в польських альманахах доби романтизму / Р. Ф. Кирчів. – К. : Наук. думка, 1965. – 131 с.

18. Кир'ян Н. Повернення генія додому / Н. Кир'ян // Слово Просвіти. – № 13. – 2–8 квітня. – 2009. – С. 9.

19. Коновал О. Гідно вшануймо Миколу Гоголя / О. Коновал // Літературна Україна. – 2007. – № 47. – С. 3.

20. Лупейко В. Ще одна сторінка Гоголіани : До 200-річчя з дня народження Миколи Гоголя / В. Лупейко // Літературна Україна. – 2008. – № 29. – С. 6.

21. Мельниченко В. «О Гоголь, наш безсмертний Гоголь!» / В. Мельниченко // Слово Просвіти. – № 13. – 2–8 квітня. – 2009. – С. 1.

22. Михед П. Про ідейні пошуки Миколи Гоголя / П. Михед // Слово і час. – 2007. – № 4. – С. 84–86.

23. Михед П. Яким бути ювілею Миколи Гоголя (До 200-ліття з дня народження письменника) / П. Михед // Слово Просвіти. – 2006. – № 38. – С. 12–13.

24. Міхеєнко В. Г. «Должен всяк из нас спасть себя самого...» : Театрализованная літературно-музыкальная композиция, посвященная 200-летию со дня рождения Н. В. Гоголя / В. Г. Міхеєнко // Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. – 2006. – № 12. – С. 14.

25. Морозовський Р. Орел, Журавель, Гоголь... / Р. Морозовський // Берегиня. – 2005. – № 4. – С. 60–63.

26. Ніколенко О. М. Романтизм у поезії. Г. Гейне, Дж.Г. Байрон, А. Міцкевич, Г. Лонгфелло : посібник для вчителя / О. М. Ніколенко. – Харків : Веста : Видавництво «Ранок», 2003. – 176 с.

27. Овчаренко І. М. Літературне Придінців'я : письменники в нашому краї / І. М. Овчаренко. – Слов'яногірськ, 1994. – 123 с.

28. Пирогова Л. ... Вона вся усередині (Жінки в особистому житті Гоголя). Зі спогадів сучасників і літературних джерел / Л. Пирогова // Культура і життя. – 2009. – № 3–4. – 28 січня. – С. 8.

29. Підгора В. Кращий портрет славетного земляка : [Про графічний портрет М. Гоголя, створений Я. Гладким] / В. Підгора // Культура і життя – 2005. – № 16–17. – 20 квітня. – С. 1.

30. Поліщук Я. Микола Гоголь і українська література / Я. Поліщук // Дивослово. – 2005. – № 11. – С. 29–32.
31. Приходько Л. І. Бунін і Україна / Л. І. Приходько // Зарубіжна література в навчальних закладах. – 2004. – № 9. – С. 53–56.
32. Романько В. І. Література донецького краю : Розробки уроків. 8 клас / В. І. Романько. – Донецьк : Нац. спілка письменників України, ж. «Донбас», 2006. – 44 с.
33. Романько В. І. Література донецького краю : Розробки уроків. 9 клас / В. І. Романько. – Донецьк : Нац. спілка письменників України, ж. «Донбас», 2006. – 40 с.
34. Романько В. І. Література донецького краю : Розробки уроків. 10 клас / В. І. Романько. – Донецьк : Нац. спілка письменників України, ж. «Донбас», 2006. – 52 с.
35. Романько В. І. Слов'янськ літературний : перша половина ХІХ–початок ХХІ століття : літературні портрети та хрестоматійний матеріал / В. І. Романько. – Слов'янськ : Видавець Маторін Б. І., 2011. – 383 с.
36. Рябчук М. Гоголь і проблема української ідентичності / М. Рябчук // Українська культура. – 2007. – № 7. – С. 14–17.
37. Теленчі О. Великий українець : чужий серед своїх: [дослідження львівського ученого Назара Горбача «Микола Гоголь: життя і духовна драма генія»] / О. Теленчі // Голос України. – 2005. – № 210. – 5 листопада. – С. 8.
38. Туровська Л. Дивний геній : [М.В. Гоголь] / Л. Туровська // Демократична Україна. – 2005. – 1 квітня. – С. 10.
39. Українська гоголіана // Слово Просвіти. – 2009. – № 13. – 2–8 квітня. – С. 8.
40. Хоменко В. Микола Гоголь : «Був у Криму, де бруднився в мінеральних грязях...» / В. Хоменко // Голос України. – 2007. – № 185. – 13 жовтня. – С. 11.
41. Черков А. Великий маг України : До 200-річчя з дня народження М. В. Гоголя / А. Черков // Літературна Україна. – 2008. – № 35. – 11 вересня. – С. 3.
42. Чухліб Т. Український родовід Миколи Гоголя / Т. Чухліб // Слово Просвіти. – № 13. – 2-8 квітня. – 2009. – С. 8.
43. Шокало О. Микола Васильович Гоголь : 198-річчя від дня народження / О. Шокало // Слово Просвіти. – 2007. – № 14. – С. 10.

Основна література до Модуля 2

1. Астаф'єв О. Українське літературознавство в зарубіжному світі / Олександр Астаф'єв // Наукові записки. Серія : Літературознавство / за ред. проф. М. Ткачука. – Тернопіль : ТНПУ, 2006. – Вип. 21. – С. 167–184.
2. Галич О. А. Літературознавство української еміграції та діаспори / Олександр Андрійович Галич // Галич О. А. Історія літературознавства : Частина II : Українське літературознавство : [підручник для філологічних спеціальностей]. – Луганськ : СПД Резніков В.С., 2006. – С. 121–140.
3. Ільницький М. Поезія української еміграції міжвоєнного двадцятиліття / Микола Ільницький // Ільницький М. На перехрестях віку: у III

кн. – К. : Вид.дім «Києво-Могилянська академія», 2009. – Кн. III. – 2009. – С. 434–451.

4. Ільницький М. Українська повоєнна еміграційна поезія / Микола Ільницький // Ільницький М. На перехрестях віку : у III кн. – К. : Вид.дім «Києво-Могилянська академія», 2009. – Кн. III. – 2009. – С. 710–806.

5. Літературні вечори в Українському Інституті Модерного Мистецтва Чикаго 1973–2006 // [укладачі : Віра Бондарук, Володимир Білецький]. – Донецьк : Український культурологічний центр, 2006. – 140 с.

6. Мацько Віталій. Українська еміграційна проза ХХ століття : [монографія] / В.П. Мацько. – Хмельницький : ПП Дерепа І.Ж., 2009. – 388 с.

7. Мистецький Український Рух : співвідношення традиції та модернізму / [упорядкування і передмова Наталії Лисенко-Ковальнової]. – Слов'янськ : ПП «Канцлер», 2009. – 212 с.

8. Півстоліття напівтиші : антологія поезії Нью-Йоркської групи. – К. : Факт, 2005. – 372 с.

9. Празька літературна школа : ліричні та епічні твори / [упорядкування і передмова В. А. Просалової]. – Донецьк : Східний видавничий дім, 2008. – 280 с.

10. Празька поетична школа : антологія / [упоряд. текстів та передм. О. Г. Астафєва, А. О. Дністровського]. – Х. : Веста, Ранок, 2004. – 256 с.

11. Ревакович М. *Persona non grata*. Нариси про Нью-Йоркську групу : модернізм та ідентичність / Марія Ревакович. – К. : Критика, 2012. – 336 с.

12. Скорина Л. Література та літературознавство української діаспори : курс лекцій / Людмила Скорина. – 2 вид., доп. – Черкаси : Брама–Україна, 2005. – 384 с.

13. Слабошпицький М. 25 поетів української діаспори / Михайло Слабошпицький. – К. : Вид-во «Ярославів Вал», 2006. – 728 с.

14. Українська діаспора : літературні постаті, твори, біобібліографічні відомості / [упорядк. В.А. Просалової]. – Донецьк : Східний видавничий дім, 2012. – 516 с.

15. Український світ у країні кленового листу / [упоряд. Р. Кіреєва, В. Карий]. – Снятин : Прут Принт, 2008. – 196 с.

16. Хрестоматія з української літератури в Канаді : 1897–2000 / [упорядники Яр Славутич та Мирослав Шкандрій]. – Едмонтон : Видавничий комітет «Слова», 2000. – 632 с.

Допоміжна

1. АЗ, два, три... дванадцять – лист у плящі : Антологія Авторського Зарубіжжя. – Львів : Піраміда, 2010. – 312 с.

2. Антологія далекосхідної української лірики. – Хабаровськ : Екумена, 2009. – 176 с.

3. Агеєва В. Поетика парадокса : Інтелектуальна проза Віктора Петрова-Домонтовича / В. Агеєва. – К. : Факт, 2006. – 432 с.

4. Барчан В. В. Творчість Теодосія Осьмачки в контексті стильових та філософських вимірів ХХ століття : монографія / В. В. Барчан. – Ужгород : ТИМРАНИ, 2008. – 432 с.

5. Баштова Н. Григорій Костюк-публіцист / Надія Баштова // Слово і час. – 2007. – № 10. – С. 40–45.
6. Бондаренко А. Екзистенційна концептосфера в художньому мовомисленні роману Івана Багряного «Людина біжить над прірвою» / А. Бондаренко // Слово і час. – 2009. – № 10. – С. 85–92.
7. Бурлакова І. Модуси пасіонарності у критично-літературній рефлексії митців МУРУ / Ірина Бурлакова // Слово і час. – 2010. – № 2. – С. 15–24.
8. Гірняк М. Таємниця роздвоєного обличчя. Авторська свідомість в інтелектуальній прозі Віктора Петрова-Домонтовича / М. Гірняк. – Львів : Літопис, 2008. – 286 с.
9. Гром'як Р. Розпросторення духовного світу Уласа Самчука (Від трилогії «Волинь» до трилогії «Ost») / Р. Гром'як // Гром'як Р. Орієнтації. Розмисли. Дискурси. 1997–2007. – Тернопіль : Джура, 2007. – С. 248–267.
10. Гундорова Т. Спроба реконструкції постмодерну / Тамара Гундорова // Післячорнобильська бібліотека. Український літературний постмодерн. – К. : Критика, 2005. – С. 217–230.
11. Державін В. М. Література і літературознавство : [вибрані теоретичні та літературно-критичні праці] / В. М. Державін. – Івано-Франківськ, 2005. – 492 с.
12. Діти емігрантів про себе. Сповіді. Думки. Судження... Біль / за заг. ред. І. Калинця, Н. Гумницької. – Львів : Видавничий відділ «Артос» фундації «Андрей», 2009. – 180 с.
13. Жодані І. М. Емма Андіївська і Віра Вовк : тексти в контексті інтерсеміотики / І. М. Жодані. – К. : ВДК «Університет «Україна», 2007. – 116 с.
14. Ковалів Ю. Поетична історіософія Олега Ольжича / Юрій Ковалів // Слово і час. – 2007. – № 10. – С. 29–35.
15. Костецький І. Тобі належить цілий світ : вибрані твори / Ігор Костецький / [видання підготував М.Р. Стех]. – К. : Критика, 2005. – 526 с.
16. Котик І. Екзистенційний вимір людини в «Анкетах» Юрія Тарнавського / Ігор Котик // Слово і час. – 2005. – № 11. – С. 21–27.
17. Лівенко І. Модель світу та форми її художнього вираження в поезії Юрія Тарнавського / Ірина Лівенко. – Дніпропетровськ : Вид. «Овсяніков Ю.С.», 2007. – 280 с.
18. Луцій С. Романи І. Багряного «Тигролови» та «Сад Гетсиманський» за архівними матеріалами Ю. Лавріненка / С. Луцій // Слово і час. – 2006. – № 10. – С. 21–31.
19. Любенко О. Експеримент в українській драматургії : феномен Ігоря Костецького / О. Любенко // Слово і час. – 2005. – № 6. – С. 32–41.
20. Мовчан Р. Привид реалізму, або Проза У. Самчука на перетині національної традиції та модернізму / Р. Мовчан // Українська мова й література. – 2005. – № 35. – С. 108–115.
21. Підпалій А. Структурний розгляд експериментальних особливостей вільних поетичних форм Нью-Йоркської групи / А. Підпалій // Слово і час. – 2007. – № 11. – С. 33–42.

22. Поліщук Я. Роман як християнська легенда («Quid est Veritas?» Наталени Королевої) / Ярослав Поліщук // Слово і час. – 2010. – № 10. – С. 11–18.
23. Поліщук Я. Формула ідентичності Уласа Самчука на тлі доби / Ярослав Поліщук // Слово і час. – 2007. – № 6. – С. 25–32.
24. Просалова В. Текст у світі текстів Празької літературної школи : монографія / В. Просалова. – Донецьк : Східний видавничий дім, 2005. – 348 с.
25. Рязанцева Т. Бранець вічності : Аспекти поетичної творчості Олекси Стефановича / Тетяна Рязанцева. – К. : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2007. – 106 с.
26. Сапеляк О. Українська спільнота в Аргентині : історико-етнологічний аспект / Оксана Сапеляк. – Львів : Червона калина, 2008. – 286 с.
27. Слабошпицький М. Поет із пекла (Тодось Осьмачка) : роман-біографія / Михайло Слабошпицький. – Вид. 3-є. – К. : Ярославів Вал, 2011. – 367 с.
28. Смерек О. С. Романи Емми Андієвської : художньо-філософські шукання, міфологізм, поетика творчості / О. С. Смерек. – Львів : НАН України; Львівське відділення Інституту літератури ім. Т.Г. Шевченка, 2007. – 191 с.
29. Ткачук М. П. Художні виміри творчості Уласа Самчука / М. П. Ткачук // Українська мова і література в школі. – 2005. – № 6. – С. 43–47.
30. Усачова К. Цикл «Легенди старокиївські» у творчому доробку Наталени Королевої / Катерина Усачова // Слово і час. – 2010. – № 10. – С. 18–23.
31. Цяпа А. Автобіографія як проекція творця та національної літературно-культурної традиції (Улас Самчук, Еліас Канетті) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.01.05 / А. Цяпа. – Тернопіль, 2006. – 20 с.
32. Чернихівський Г. І. Улас Самчук : сторінки біографії : монографія / Г. І. Чернихівський. – Тернопіль : Збруч, 2005. – 245 с.
33. Чернова К. О. Українська діаспора як соціокультурна система : монографія / Катерина Олексіївна Чернова. – К. : ДАККІМ, 2007. – 347 с.
34. Шаф О. В. Сонет Емми Андієвської в західноєвропейському контексті / О. В. Шаф. – Дніпропетровськ : Вид. «Овсяніков Ю. С.», 2008. – 171 с.
35. Юрова І. Особливості інтерпретації І. Костецьким теми двійництва / Інна Юрова // Актуальні проблеми слов'янської філології : [міжвуз. зб. наук. ст.]. – К. : ТОВ «Вид-во «Аспект-Поліграф», 2006. – С. 269–279.
36. Юрова І. Творча особистість І. Костецького у літературному дискурсі II половини ХХ століття : монографія / І. Юрова. – Донецьк : Норд-Прес, 2006. – 270 с.
37. Юрчук О. Маскарадна літературна критика як український варіант антиколоніальної критики (на прикладі діяльності Ю. Шевельова) / Олена Юрчук // Слово і час. – 2010. – № 12. – С. 12–18.
38. Яручик О. Суспільно-культурне та наукове життя української еміграції в міжвоєнній Варшаві / О. Яручик // Слово і час. – 2010. – № 7. – С. 99–104.

39. Яцкова Л. Дві долі, дві батьківщини, а в серці – біль України. Життєвий і творчий шлях Яра Славутича / Л. Яцкова // Українська література в загальноосвітній школі. – 2006. – № 1. – С. 50–57.

4. Форма підсумкового контролю результатів навчання: залік.

5. Засоби діагностики результатів навчання:

тести, самостійна робота, контрольні питання, реферати, усне опитування, твори напам'ять.